

2021

Короткий термінологічний словник ерготерапії

Ольга Мангушева
ГО «УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО
ЕРГОТЕРАПЕВТІВ»

Вступ

Шановні колеги,

«Короткий термінологічний словник ерготерапії» створений з метою уніфікації професійної термінології в ерготерапії українською мовою. Він буде корисним практикуючим ерготерапевтам, викладачам та студентам ерготерапії, а також іншим фахівцям з реабілітації (лікарям фізичної та реабілітаційної медицини, фізичним терапевтам, терапевтам мови і мовлення та ін.), які бажать ознайомитися з базовими термінами професії. Кожний термін запропонований із відповідником англійською мовою, що також буде корисним для перекладачів професійної літератури з ерготерапії. Варто зазначити, що дослівний переклад термінів є проблематичним і нагальним завданням для української ерготерапії є створити власний понятійно-термінологічний апарат.

«Короткий термінологічний словник ерготерапії» охоплює найбільш важливі терміни і є першим напрацюванням у цій сфері. Інформація подана за тематичними блоками, а в межах блоків – алфавітно, для зручності та полегшення сприйняття і засвоєння інформації.

Дозволяється завантажувати та копіювати документ лише для особистого некомерційного використання, за умови збереження всієї інформації про авторське право. Використовувати даний документ в комерційних цілях або публічно можна робити виключно з письмового дозволу власника авторських прав на ці матеріали. Посилання на інформацію з даного джерела має бути оформлене наступним чином:

Мангушева О.О. Короткий термінологічний словник ерготерапії. ГО «Українське товариство ерготерапевтів»; 2021. 17 с.

Для пропозицій та питань прохання звертатися за електронною адресою: ergo.ukraine@gmail.com

Щиро сподіваюся, що дана публікація допоможе полегшити професійне та міжпрофесійне спілкування.

З повагою,

Ольга Мангушева,

Голова Правління ГО «Українське товариство ерготерапевтів»

Короткий термінологічний словник ерготерапії

Ерготерапія (occupational therapy/ergotherapy)– 1) це клієнтоцентрична професія у сфері охорони здоров'я, освіти та сфери соціальних послуг, яка допомагає людям усіх вікових категорій, які внаслідок фізичних, розумових, сенсорних, психоемоційних або соціальних проблем не можуть брати повноцінну участь у повсякденному житті. Основною метою ерготерапії як науки та мистецтва є уможливити залучення людини до виконання повсякденних занять, досягнути максимально можливого рівня її незалежності та покращити якість її життя шляхом розвитку, відновлення або підтримки функціональних навичок, модифікації заняттєвої активності людини або адаптації її середовища [1];

2) процес відновлення, розвитку та/або підтримки навичок, необхідних для залучення особи з обмеженнями повсякденного функціонування до активного повсякденного життя та занять, які вона бажає, потребує або планує виконувати, а також модифікація заняттєвої активності особи та/або адаптації її середовища. Ерготерапія призначається, планується та здійснюється ерготерапевтом або під його контролем [2].

Заняттєва активність (occupation)

– цілеспрямована, тривала, регулярна, багатоконпонентна, бажана або очікувана діяльність (активність повсякденного життя, інструментальна активність повсякденного життя, продуктивна діяльність, гра, освіта, відпочинок і сон, дозвілля, соціальна участь), яка надає життю людини зміст і мету, є обов'язковою чи такою, яка приносить задоволення та відчуття досягнення [3, 4]. Структура заняттєвої активності людини представлена на рис. 1.

Рисунок 1 – Складові заняттєвої активності людини.

**Дозвілля і гра є різними сферами заняттєвої активності, у діаграмі розміщені разом для зручності*

Інші визначення:

Заняттєва активність (occupation) - цілеспрямована, значуща, регулярна, тривала у часі, багатоконпонентна діяльність, яка стосується повсякденного життя людини [5]; діяльність, яка приносить людині задоволення та відчуття досягнення [6]; щоденні справи, які надають життю людини змісту і мети, виконуються індивідуально або у спільноті з іншими, включаючи такі, які люди хочуть або повинні виконувати [7]; справи повсякденної життєдіяльності, включаючи такі, що стосуються догляду за собою, насолоду життям, та внеску у соціальне та економічне життя громади [8]; усі справи, які людина хоче або повинна виконувати, та є фізичними, розумовими, соціальними, політичними, духовними або сексуальними за характером, включаючи відпочинок і сон; термін стосується усіх аспектів цілеспрямованої активної життєдіяльності, яка проявляється у діях, станах, думках та взаємодіях [9].

Структура заняттєвої активності

Заняття (occupation) – 1) конкретна справа повсякденної життєдіяльності людини, яку вона хоче або повинна виконувати; 2) (occupation) складова заняттєвої активності людини; 3) (occupation, activity) спеціально обрана та організована діяльність, яка складається з кількох завдань, і використовується у ерготерапії для відновлення та розвитку функцій організму, формування виконавчих умінь, навичок та виконавчих моделей з метою збільшення заняттєвої участі пацієнта/клієнта; 4) реабілітаційна або терапевтична сесія, яку проводить ерготерапевт з клієнтом або пацієнтом [3].

Завдання (task) – компоненти заняття; кроки, необхідні для виконання конкретного заняття [4].

Дія (action) – елементи завдання [4].

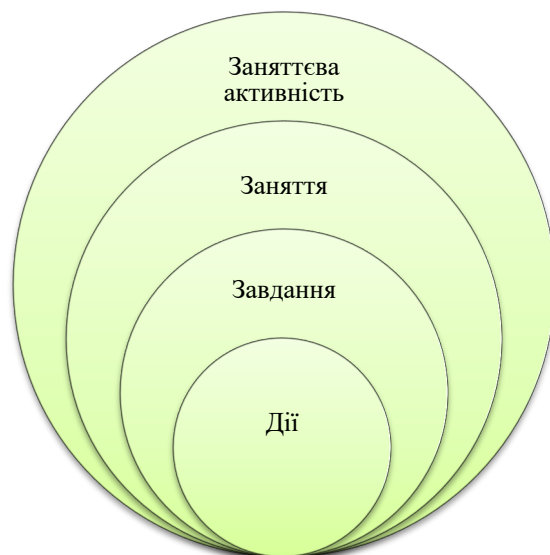

Рисунок 2 – Структура заняттєвої активності.

Складові заняттєвої активності людини

Активність повсякденного життя (Activities of Daily Living/ADLs) - сфера заняттєвої активності людини, яка охоплює справи повсякденної життєдіяльності, необхідні для задоволення базових потреб людини: гігієну (прийом душу, ванни) та догляд за тілом (гоління, догляд за волоссям, користування косметикою, догляд за ротовою порожниною тощо), користування туалетом, одягання, прийом їжі (користування столовими приладами, жування, ковтання), переміщення тіла та предметів, користування допоміжними засобами та догляд за ними (окуляри, ортези, глюкометри, адаптивне обладнання тощо) та сексуальну активність [3].

Відпочинок (rest) – спокійна діяльність, яка не вимагає зусиль та здійснює розслаблюючий вплив на людину, змінюючи фізичну або розумову працю [3].

Гра (play) – будь-яка спонтанна або організована діяльність, яка приносить насолоду, розвагу і радість [3].

Дозвілля (leisure) – необов'язкова внутрішньо мотивована діяльність, яка виконується у час, вільний від обов'язкових занять: роботи, самообслуговування та сну [3].

Інструментальна активність повсякденного життя (Instrumental Activities of Daily Living/IADLs) – сфера заняттєвої активності людини, яка охоплює справи повсякденної життєдіяльності, які виконуються для задоволення потреб людини у її будинку/квартирі або за їх межами, самостійно або у взаємодії з іншими людьми: опіка і догляд за іншими особами, догляд за дітьми, догляд за домашніми тваринами, облаштування помешкання та догляд за ним, приготування їжі, керування автомобілем, користування громадським транспортом, менеджмент фінансів, менеджмент особистого здоров'я, релігійна/духовна активність, безпека дій у нестандартних та надзвичайних ситуаціях, здійснення покупок [3].

Освіта (education) – 1) заняттєва активність, необхідна для навчання та участі у освітньому середовищі, що охоплює формальну участь у навчальному процесі, неформальну навчальні заняття та участь у особистій освіті; 2) як метод втручання: заходи, спрямовані на засвоєння пацієнтом/клієнтом інформації з метою набуття ним корисних моделей поведінки, звичок та рутин [3].

Робота (work) – виконання заняттєвої активності за фінансову або моральну винагороду, що охоплює дослідження інтересів та пошук працевлаштування,

виконання робочих обов'язків, підготовку до виходу на пенсію та адаптація, дослідження та участь у волонтерській діяльності [3].

Соціальна участь (social participation) – низка взаємопов'язаних занять, які забезпечують бажаний для клієнта рівень участі у суспільних, громадських та сімейних справах, а також таких, які залучають однолітків і друзів; залучення до занять спільно з іншими людьми. Соціальна участь може відбуватися за допомогою технологій: телефона, комп'ютера, відео-конференції тощо [3].

Базові терміни професії

Виконання заняття (occupational performance) – акт виконання та завершення обраного заняття у результаті динамічної взаємодії між людиною, її середовищем та заняттям [3].

Вимоги заняття (occupational/activity demands) – сукупність факторів, необхідних для виконання заняття: предмети та їх властивості, вимоги до простору, послідовність і часові вимоги, необхідні виконавчі уміння, навички та фактори пацієнта/клієнта (цінності, переконання і духовність, функції і структури тіла) [3].

Заняттєва адаптація (occupational adaptation) - побудова позитивної заняттєвої ідентичності та досягнення заняттєвої компетентності протягом певного часу у контексті свого оточення [10].

Заняттєва ідентичність (occupational identity) – складова особистості, яка відображає досвід і прагнення особи бути активною у певній заняттєвій активності, походить з історії заняттєвої активності особи [10].

Заняттєва компетентність (occupational competence) - ступінь, до якої людина здатна підтримувати модель заняттєвої участі, яка відображає заняттєву ідентичність людини [10].

Заняттєва справедливість (occupational justice) – право кожної людини мати можливість задовольнити основні потреби та мати рівні можливості досягнути потенціалу у різноманітних та значущих для неї заняттях [10]; право на доступність та інклюзивну участь у житті усіх членів суспільства, незалежно від віку, статі, фізичних або розумових можливостей, соціального статусу або інших відмінностей; забезпечує участь в усіх бажаних для особи заняттях, які доступні іншим людям, включаючи можливість соціальної інтеграції і доступ до ресурсів,

які можуть задовольнити особисті потреби особи та такі, що стосуються її здоров'я і суспільних потреб [3].

Заняттєва участь (engagement in occupations) – 1) виконання заняттєвої активності, що здійснюється за результатами безпосереднього особистісного вибору особою на основі мотивації та значущості активності для особи у сприятливому (безбар'єрному) середовищі [2, 3]; 2) (occupational participation) – участь у роботі, грі, активностях повсякденного життя, які є частиною соціокультурного контексту та є бажаними та/або необхідними для добробуту особи [10].

Заняттєвий профіль (occupational profile) – аналіз заняттєвої історії клієнта: досвіду, звичок, інтересів, цінностей і потреб [3].

Заняттєво-орієнтоване втручання (occupation-based intervention) - втручання, орієнтоване на клієнта, в якому ерготерапевт та клієнт спільно обирають та розробляють заняття, що мають конкретне значення для клієнта та підтримують інтереси, потреби, здоров'я та участь клієнта у повсякденному житті [10].

Заняттєво-центрична практика (occupation-centered practice) – термін, який стосується практичної діяльності ерготерапевта в цілому і ґрунтується на 1) розумінні людей як заняттєвих істот, 2) усвідомленні впливу заняттєвих викликів/проблем на життя людей, та 3) розумінні сили заняттєвої активності як основного терапевтичного агента змін [11].

Наука про заняттєву активність (occupational science) - базова наука, яка займається вивченням заняттєвої активності та життя людини, особливо стосовно здоров'я, добробуту та соціальної участі [10].

Терапевтичне використання занять (therapeutic use of occupations and activity) – вибір занять та активностей, які спрямовані на досягнення цілей терапії [12].

Терапевтичне використання особи ерготерапевта (therapeutic use of self) – мистецтво взаємодії з клієнтом з метою досягнення реабілітаційних цілей, вимагає усвідомленої, виваженої, уважної та цілеспрямованої комунікації з клієнтом [12].

Терапевтичні стосунки (therapeutic relationship) – взаємодія між ерготерапевтом та клієнтом, у якій ерготерапевт відповідальний за сприяння реабілітаційному процесу та одужанню [12].

Участь (participation) - участь у будь-якому занятті, самостійно або у складі групи, незалежно від мети; участь у життєвих ситуаціях, яка охоплює всі аспекти функціонування людини, що включають вивчення та застосування знань, виконання завдань, спілкування, мобільність, самообслуговування, побутове життя, міжособистісні стосунки, основні сфери життя, такі як освіта та зайнятість, а також громадське, соціальне та громадянське життя [10].

Уможливлення заняттєвої активності (enabling occupation/enablement) – надання людям можливості обирати, організовувати та виконувати ті заняття, які вони вважають корисними та значущими у своєму середовищі. Уможливлення є комплексним підходом, який залучає процеси сприяння, скеровування, навчання, освіти, активного слухання, спільного розмірковування, заохочення та інші види співпраці, які використовуються для того, щоб особи, групи, установи чи організації мали засоби та можливість брати участь у вирішенні власних проблем. Уможливлення є основою клієнтоцентричної практики ерготерапії [13].

Процес ерготерапії та ключові професійні навички

Аналіз виконання занять (analysis of occupational performance) – компонент ерготерапевтичного оцінювання, який визначає сильні і слабкі сторони клієнта, проблеми або потенційні проблеми та якість виконання певного повсякденного заняття. При цьому використовуються спеціальні інструменти оцінювання з метою спостереження, вимірювання та отримання детальної інформації про фактори, які допомагають або заважають виконувати заняття. У процесі аналізу виконання занять також визначаються очікувані результати [3].

Аналіз завдання (task analysis) – 1) частина заняттєвого аналізу; оцінка завдання, яка складається з розчленування завдання на компоненти та визначення послідовності їх виконання; охоплює біомеханічний аналіз окремих кроків і дій [3]; 2) систематичний процес визначення вимог завдання [10].

Втручання (intervention) – компонент процесу ерготерапії, процес виконання професійних та кваліфікованих заходів у співпраці з клієнтом з метою полегшення або уможливлення участі у заняттях, які стосуються здоров'я та участі у житті. Процес втручання включає план, реалізацію та перегляд/переоцінку [3].

Градування (grading) – процес, який використовується у ерготерапевтичному втручанні і полягає у наступному: 1) послідовне збільшення або ускладнення вимог до заняття у терапевтичному процесі розвитку або відновлення функцій,

умінь та навичок, або 2) зменшення вимог до заняття у відповідь на труднощі клієнта у виконанні конкретного заняття [10].

Інструменти оцінювання (assessment instruments/assessments) – спеціально створені або організовані методи оцінки виконання занять, які використовуються під час оцінювання [3, 10].

Заняттєвий аналіз (occupational analysis, activity analysis) – 1) аналіз заняття, яке є важливим, доречним та релевантним для особи у реальному контексті її виконання [10]; 2) оцінка заняттєвої активності з метою планування програми втручання; охоплює розчленування заняття на компоненти, необхідні для його виконання, визначення вимог до заняття, а також особистих і культурних аспектів, пов'язаних з його виконанням [3].

Оцінювання/оцінка (assessment/evaluation) - компонент процесу ерготерапії; процес збору та інтерпретації якісних та/або кількісних даних для розуміння потреб та бажань клієнта, опису функцій, прогнозування майбутнього рівня функціонування, планування втручання або вимірювання результатів втручання у ерготерапії [10].

Прим. автора: Терміни «assessment» та «evaluation» часто використовуються як взаємозамінні для позначення компоненту процесу ерготерапії (див. нижче). Деякі джерела визначають «evaluation» як ширше поняття у значенні «оцінювання», а «assessment» - як синонім до терміну «assessment instruments», тобто «інструмент оцінювання» [3, 10]. Інші використовують виключно термін «assessment» для позначення як процесу, так і засобів, які використовуються у ньому [16]. Вибір між українськими термінами «оцінювання» та «оцінка» залежить від того, чи мається на увазі процес - «оцінювання», чи результат - «оцінка» як формування висновку або заключення після процесу оцінювання.

Процес ерготерапії (occupational therapy process) – спосіб організації процесу надання послуг клієнтам ерготерапії, включає ключові компоненти: 1) оцінювання (evaluation/assessment), 2) втручання (intervention) та 3) визначення/вимірювання результатів втручання (evaluating outcomes/outcome measurement) із окресленням наступних кроків (завершення втручання та виписки або внесення змін до плану втручання та продовження послуг ерготерапії). Процес ерготерапії є динамічним та циклічним, відбувається у співпраці з клієнтом у межах сфер компетентності ерготерапевтів. До інших компонентів процесу ерготерапії також відносяться: скерування/направлення, скринінг, формування рекомендацій та ін. [3, 11].

Результати втручання (outcomes) - кінцевий результат процесу ерготерапії; чого клієнти можуть досягти за допомогою ерготерапевтичного втручання [3].

Скринінг (screening) – компонент процесу ерготерапії, який проводиться з метою отримання та аналізу даних, що стосуються потенційного клієнта, для визначення необхідності подальшого оцінювання та втручання [10].

Ключові сфери експертних знань

Виконавчі моделі (performance patterns) – режим, звички, ролі, ритуали, які людина використовує у процесі виконання певної активності або заняття; можуть сприяти або перешкоджати заняттєвій участі [3].

Виконавчі уміння та навички (performance skills) – необхідні передумови заняттєвої активності; цілеспрямовані дії (рухові, процесуальні, соціальної взаємодії), які проявляються у процесі виконання заняттєвої активності [3].

Духовність (spirituality) – глибоке переживання значення життя через участь у заняттях, які передбачають реалізацію особистих ідеологій, роздумів та намірів; особисте прагнення знайти відповіді на важливі питання про сенс життя, стосунки зі святим або трансцендентним, що може призвести (або не приводить) до розвитку релігійних ритуалів та формування спільноти [10].

Звички (habits) – набута схильність до реакції або дії у звичний послідовний спосіб у знайомих ситуаціях або середовищах; конкретна автоматична поведінка, яка виконується повторно, відносно автоматично з обмеженою варіативністю. Звички можуть бути корисними або такими, які перешкоджають участі у життєдіяльності [3].

Процесуальні уміння та навички (process skills) – дії та процеси, які охоплюють здатність людини: 1) планувати окремі елементи завдання та їх послідовність; 2) обирати та використовувати інструменти та матеріали; 3) виконувати заплановані дії; 4) змінювати план та процес виконання відповідно до проблемних ситуацій [3].

Ритуали (rituals) - символічні дії та серії дій з вираженим емоційним, особистісним або духовним змістом для особи, які характеризуються визначеним часом, послідовністю, способом та формою виконання [3].

Ролі (roles) - сукупність нормативних моделей та поведінкових дій, очікуваних суспільством і сформованих культурою та контекстом, які осмислюються, визначаються та видозмінюються клієнтом [3, 10].

Рутини (routines) - моделі поведінки, які спостерігаються і повторюються регулярно та забезпечують структуру для повсякденного життя, відображаючи культурний та особистісний контекст особи. Вони можуть приносити задоволення, сприяти або перешкоджати заняттєвій участі [3].

Рухові уміння та навички (motor skills) – 1) цілеспрямовані рухові дії, які охоплюють взаємодію людини з предметами, рух людини у її середовищі з предметами та без них [3]; 2) засвоєні та цілеспрямовані рухові дії, які вимагають певного ступеня точності [10].

Уміння та навички соціальної взаємодії (social interaction skills) – дії та процеси, які проявляються у взаємодії людини з іншими людьми [3].

Фактори пацієнта/клієнта (client factors) – особливі можливості та характеристики пацієнта/клієнта, які впливають на виконання повсякденних занять: цінності, переконання і духовність, функції і структури тіла [3].

Цінності (values) – набуті переконання клієнта, принципи, стандарти і якості, які клієнт вважає вартісними, бажаними або важливими, часто пов'язані з культурним середовищем людини [3].

Професійне мислення ерготерапевта

Діагностичне мислення (diagnostic reasoning) – вид професійного мислення ерготерапевта, який полягає у дослідженні та аналізі причин або природи станів, які вимагають ерготерапевтичного втручання; вважається компонентом наукового мислення. Використовуючи діагностичне мислення, ерготерапевт синтезує об'єктивну інформацію стосовно стану здоров'я та інших наукових даних з суб'єктивною інформацією від клієнта для аналізу причин порушення заняттєвої участі та потреби у послугах ерготерапевта [10].

Етичне мислення (ethical reasoning) - допомагає ерготерапевту у вирішенні етичних дилем, пошуку альтернативних рішень, які враховують усі ризики, на користь клієнта [10].

Інтерактивне мислення (interactive reasoning) – вид професійного мислення ерготерапевта, скерований на побудову позитивних стосунків з клієнтом та створює передумови для спільного визначення проблем та пошуку рішень [10].

Наративне мислення (narrative reasoning) – процес, який скеровує ерготерапевта до розуміння особливих обставин клієнта крізь призму його особистої історії щодо впливу стану здоров'я чи порушення функціонування на його життя. Спільно з клієнтом, ерготерапевт створює новий наратив (історію) клієнта через ерготерапевтичне втручання [10].

Наукове мислення (scientific reasoning) – вид професійного мислення ерготерапевта, який передбачає використання логічних та наукових методів, такі як: перевірка гіпотез, розпізнавання моделей та схем, прийняття рішень на основі теорії та статистичних доказів. Використовуючи наукове мислення, ерготерапевт зосереджується на інформації про стан здоров'я, об'єктивні дані обстеження та відповідну науково-доказову базу для прийняття клінічних рішень [10].

Прагматичне мислення (pragmatic reasoning) – вид професійного мислення ерготерапевта, який скеровує його практичні кроки і дає можливість пристосувати процес надання послуг ерготерапії відповідно до поточних реалій та можливостей середовища надання послуг, враховуючи оплату за послуги, особливості розкладу, доступність обладнання, навички та рівень кваліфікації фахівця [10].

Професійне мислення (professional reasoning) - процес, який використовується фахівцями для планування, керування та здійснення процесу ерготерапії, вважається ширшим терміном, ніж термін *клінічне мислення* (див. нижче) [10].

Процедуральне мислення (procedural reasoning) – вид професійного мислення ерготерапевта, при якому фахівець розглядає, обирає та використовує рутинні стратегії втручання для виявлених станів здоров'я. Процедуральне мислення допомагає ерготерапевту знаходити оптимальні та відповідні методи оцінювання та втручання, які ґрунтуються як на об'єктивних так і суб'єктивних даних [10].

Середовища і контексти

Віртуальний контекст (virtual context) – середовище, в якому спілкування відбувається за допомогою засобів зв'язку: електронної пошти, чатів, відео-

конференцій, моніторинг у віддаленому доступі через бездротові датчики, комп'ютерний збір інформації [3].

Інституційне середовище (institutional environment) - важливі практики, політика, організаційна структура та відносини в суспільстві, культурі або створеній організації чи корпорації, які впливають на заняттєву участь людини [11].

Контекст (context) - різноманітність взаємопов'язаних якості та умов клієнта (культурних, фізичних, соціальних, духовних, часових та віртуальних), що стосуються як безпосередньо клієнта так і його середовища та впливають на виконання заняттєвої активності [10].

Культурний контекст (cultural context) – цінності, звичаї, вірування, моделі заняттєвої активності, стандарти поведінки та очікування суспільства або громади, до якої належить клієнт. Культурний контекст впливає на особистість клієнта та його вибір заняттєвої активності [3, 11].

Культурне середовище (cultural environment) – див. *культурний контекст*.

Особистісний контекст/особистісні фактори (personal context/personal factors) – особливості людини, які не стосуються її стану здоров'я, та належать до контекстуальних факторів, включаючи вік, стать, соціально-економічний та освітній статус, життєвий досвід, членство в групі або організації тощо [3, 14].

Середовище (environment) - фізичні, соціальні, культурні, економічні, інституційні та політичні особливості умов життєдіяльності людини, які впливають на мотивацію, організацію та виконання заняттєвої активності [10].

Соціальне середовище (social environment) – наявність відносин, очікувань із людьми, групами людей та організаціями, з якими контактує людина [3].

Фізичне середовище (physical environment) – включає створене людиною середовище, природне середовище, обладнання та технології [10].

Часовий контекст (temporal context) – часові характеристики занять, які впливають на моделі щоденної поведінки: ритм, темп, синхронність, послідовність і тривалість, включає періоди життя, час доби, тривалість та ритм заняттєвої активності [3].

Додаткові загальні терміни

Абілітація (habilitation) – заходи, спрямовані на компенсацію дефектів, опанування нових або покращення існуючих навичок, мінімізацію або уповільнення прогресуючих станів та підтримку навичок, функції або участі у життєдіяльності [3].

Адаптація (adaptation) – 1) зміна вимог до завдань, щоб вони відповідали рівню можливостей людини, яка може передбачати: модифікацію шляхом зменшення вимог, використання допоміжних засобів або зміни у фізичному чи соціальному середовищі з метою сприяння більшому залученню до заняттєвої активності [3, 10]; 2) внутрішня зміна функціонального стану людини у результаті покращення якості виконання занять; зміна поведінкової відповіді клієнта на заняттєвий виклик [10].

Благополуччя (well-being) – суб'єктивне сприйняття людиною власного здоров'я та життєвих обставин у порівнянні з культурно-зобумовленими соціальними нормами, очікуваннями та цінностями [15]. Благополуччя сприймається як гармонія у всіх аспектах життя. Це стан, який характеризується переживаннями радості, задоволення, духовними переживаннями та почуттям щастя [16].

Здоров'я (health) – стан життя, який зазвичай пов'язаний з відсутністю хвороби або травми та впливає на те, наскільки людина бере участь у відповідній до віку мобільності, самообслуговуванні, побутовій, освітній, професійній та громадській заняттєвій активності [10]; стан повного фізичного, розумового та соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороби або інвалідності [14].

Клієнт (client) – а) особа, яка потребує ерготерапевтичних послуг, включаючи тих осіб, які можуть бути залучені до надання підтримки або здійснення догляду за клієнтом (напр., вихователь, вчитель, батько, роботодавець, подружжя). У даному значенні терміни пацієнт та клієнт вживаються взаємозамінно; б) група осіб (як колектив організації, спільноти або група окремих осіб), наприклад сім'ї, працівники підприємства, студенти, члени громади, в) популяція - групи осіб, що проживають у схожому регіоні - наприклад, у місті, області чи країні - або мають однакові або подібні проблеми [3].

Клінічне мислення (clinical reasoning) – складний та багатокomпонентний процес планування, керування, втілення та аналізу реабілітаційних втручань [3, 10].

Концептуальні моделі практики ерготерапії (conceptual model of practice) – 1) заняттєво-спрямовані теоретичні концепції, розроблені для пояснення процесу та практики ерготерапії [11]; 2) спосіб організації та втілення філософського підґрунтя професії, який пропонує практичні підходи, терміни, інструменти оцінювання та керівництва для втручання [12]. Серед концептуальних моделей практики найбільш поширеними та вивченими є наступні:

Модель Заняттєвої Активності Людини – The Model of Human Occupation (МОНО)

Канадська Модель Виконання Занять та Залучення – The Canadian Model of Occupational Performance and Engagement (CMOP-E)

Модель «Особа-Середовище-Заняттєва активність-Виконання» – The Person-Environment-Occupation-Performance Model (PEOP)

Модель Заняттєвої Адаптації – Occupational Adaptation Model

Модель Процесу Ерготерапії – The Occupational Therapy Intervention Process Model (OTIPM)

Потокова Модель (Кава-модель) – The Kawa (River) Model та ін.

Незалежність (independence) - здатність особи брати участь у необхідних та бажаних заняттях незалежно від обсягу або виду зовнішньої допомоги, яка є бажаною або необхідною [3].

Особа з обмеженнями повсякденного функціонування - особа, яка внаслідок стану здоров'я або старіння втратила або може втратити здатність до участі у заняттєвій активності у спосіб і межах, звичайних для неї [2].

Практика, заснована на доказах (evidence-based practice) – інтегроване використання результатів найкращих наявних доказів досліджень, цінностей та цілей клієнтів, а також практичного досвіду ерготерапевта у процесі клінічного мислення для прийняття оптимальних професійних рішень [10, 18].

Професійна підготовка ерготерапевтів - сукупність освітніх методів, принципів, форм та засобів організації навчання студентів, спрямованих на формування знань, умінь та емоційно-ціннісного ставлення майбутніх ерготерапевтів (із урахуванням особливостей локального середовища), на яких ґрунтуються освітні стандарти ерготерапії, схвалені Всесвітньою федерацією ерготерапевтів [19].

Рівні незалежності (levels of independence) – виконання клієнтом заняття або завдання розподіляється на шість категорій: 1) незалежний, 2) під наглядом, 3) з мінімальною допомогою, 4) з середньою допомогою, 5) з максимальною допомогою, та 6) залежний [20].

Теоретичні рамки практики (frames of reference) – 1) теоретичні або концептуальні ідеї, розроблені за межами професії, але які використовуються в рамках практики ерготерапії [11]; 2) теоретичні рамки практики розроблені стосовно конкретної сфери обмеження життєдіяльності та використовуються у ерготерапії як настанови у виборі підходу до вирішення проблеми порушень, які створюють проблеми для виконання занять [17].

Серед теоретичних рамок практики, найбільш поширених у ерготерапії, є наступні:

Особистісно-орієнтована рамка практики – The Person-Centered Frame of Reference (FOR)

Когнітивно-поведінкова рамка практики – The Cognitive-Behavioral FOR

Біомеханічна рамка практики – The Biomechanical FOR

Реабілітаційна рамка практики – The Rehabilitation FOR

Розвиваюча рамка практики – The Developmental FOR

Сенсорна інтеграція – Sensory Integration

Рамка практики рухового контролю – The Motor Control FOR

Психодинамічна рамка практики – Psychodynamic FOR та ін.

Якість життя (quality of life) – динамічна оцінка задоволення власним життям, яка включає самооцінку (переконання і почуття стосовно себе), стан здоров'я і функціонування, а також соціо-економічні фактори (освіта, заробіток і т.д.) [10]. Термін також стосується оцінки прогресу щодо реабілітаційних цілей.

Список використаних джерел

1. Українське товариство ерготерапевтів. Позиційна заява ГО «УТЕТ»; 2018. 2с. Доступно: <https://onedrive.live.com/?authkey=%21AN45%2D1e%2Dec1hqlk&cid=F18BAB3D1423CE7B&id=F18BAB3D1423CE7B%21286&parId=F18BAB3D1423CE7B%21285&o=OneUp>
2. Верховна Рада України. Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я [Інтернет]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
3. American Occupational Therapy Association. The American Journal of Occupational Therapy, 68: Occupational therapy practice framework: Domain and process 3rd ed.; 2014. 48 p. Available from: <http://dx.doi.org/10.5014/ajot.2014.682006>
4. Мангушева ОО. Заняттєва активність та її компоненти: визначення ключових термінів ерготерапії як окремої науково обґрунтованої професії. Спортивна медицина і фізична реабілітація. 2018;№2:54-61. Доступно: <https://doi.org/10.32652/spmed.2018.2.54-61>
5. Christiansen C, Baum M, Bass-Haugen J, editors. Occupational therapy: Performance, participation, and well-being. Thorofare, NJ: Slack; 2005. 647 p.
6. Hinojosa J, Blount M. Occupation, purposeful activities, and occupational therapy. The texture of life: Purposeful activities in context of occupation. 3rd ed. Bethesda, MD: AOTA Press; 2009. 19 p.
7. World Federation of Occupational Therapists. Definitions of occupational therapy; 2017. 74 p. Available from: <https://wfot.org/resources/definitions-of-occupational-therapy-from-member-organisations>
8. Law M, Polatajko H, Baptiste W, Townsend E. Core concepts of occupational therapy. Ottawa, ON: Canadian Association of Occupational Therapists; 1997. Enabling occupation: An occupational therapy perspective. p. 29–56.
9. Wilcock AA, Townsend EA. Willard and Spackman's occupational therapy. 12th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins; 2014. Occupational justice. p.541–52.
10. Willard H, Crepeau E, Cohn E, Schell B. Willard & Spackman's occupational therapy. 11th ed. Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins; 2008. 1191 p.
11. Duncan EAS. Foundations for Practice in Occupational Therapy. 6th edition. Elsevier; 2021. 217 p.
12. O'Brien, JC, Hussey SM. Introduction to Occupational Therapy. 4th edition. St. Louis, Mo: Elsevier/Mosby; 2012.
13. Canadian Association of Occupational Therapists. Enabling occupation: An occupational therapy perspective: Ottawa, ON; 1997. 210 p.

14. World Health Organization. International classification of functioning, disability and health: Geneva; 2001. 315 p. Available from: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42407/9241545429.pdf>
15. World Federation of Occupational Therapists. The Minimum Standards for the Education of Occupational Therapists; 2016. 80 p. Available from: <https://wfot.org/resources/new-minimum-standards-for-the-education-of-occupational-therapists-2016-e-copy>
16. Law M, Steinwender S, Leclair L. Occupation, health and well-being. Canadian journal of occupational therapy / revue canadienne d'ergothérapie. 1998; 65(2): 81–91. Available from: <https://doi.org/10.1177/000841749806500204>
17. Cole MB, Tufano R. Applied theories in occupational therapy: A practical approach. Slack Incorporated; 2008. 290 p.
18. Українська асоціація фізичної терапії. Сфера професійної діяльності фізичного терапевта в Україні; 2020. 9 с. Доступно: https://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/PT_Scope_of_Practice_in_Ukraine_2020.pdf?fbclid=IwAR0xNGLb_vrr49s6LTu556RUWfjtHZx585BK7snUAXtfjBY205S_3jTaU4U
19. Багрій ІІ. Професійна підготовка майбутніх заняттєвих терапевтів в університетах Канади [дисертація]. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Григорія Сковороди; 2016. 266 с.
20. Pedretti LW, Pendleton HM, Schultz-Krohn W. Pedretti's occupational therapy: Practice skills for physical dysfunction. 6th edition. St. Louis, Mo: Elsevier; 2013. 1262 p.